

POVZETEK

PRIROČNIK O KULTURNI ZAVESTI IN IZRAŽANJU

ODPRTA METODA USKLAJEVANJA (OMU)
DELOVNA SKUPINA STROKOVNJAKOV DRŽAV ČLANIC EU
O „KULTURNI ZAVESTI IN IZRAŽANJU“

1 | Uvod

Ljudje nenehno pripisujejo pomen vsemu, kar občutijo, vidijo, slišijo ali izkusijo. Ta proces simboličnega označevanja usmerjata naša kulturna zavest in izražanje.

Kulturna zavest in izražanje je osma ključna kompetenca (v nadaljevanju KK#8), ki jo je Evropska unija opredelila leta 2006¹. Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje so preplet znanja, spretnosti in odnosov, potrebnih predvsem za osebno izpolnitev in razvoj, socialno vključevanje, aktivno državljanstvo in zaposlitev. Evropska komisija sodeluje z državami Evropske unije pri krepitvi „ključnih kompetenc“ – znanja, spretnosti in odnosov, da bi učeči se lažje dosegli osebno izpolnitev ter kasneje v življenju našli zaposlitev in se aktivno vključili v družbo.

Te ključne kompetence vključujejo „tradicionalne“ spretnosti, kot so sporazumevanje v maternem jeziku, tujih jezikih, digitalne spretnosti, pismenost ter osnovno znanje matematike in naravoslovja, pa tudi horizontalne spretnosti, kot so „učenje učenja“, družbena in državljanska odgovornost, samoiniciativnost in podjetnost ter **kulturna zavest in izražanje**.

Pristop je namenjen krepitvi ključnih kompetenc, in sicer da:

- se vsem učencem zagotovi kakovostno izobraževanje, temelječe na ustreznih šolskih programih,
- se zmanjša zgodnje opuščanje šolanja,
- se poveča vključenost otrok v organizirano predšolsko vzgojo,
- se izboljša podpora učiteljem, vodstvenim delavcem v šolah in izobraževalcem učiteljev.

Kulturna zavest in izražanje je transverzalna kompetenca; države članice EU so za njeno krepitev razvile različne instrumente. V formalnem izobraževanju (npr. v šolah) to poteka neposredno, v neformalnem izobraževanju (npr. v kulturnih ustanovah) na bolj posreden način, pri neformalnem učenju (npr. v družinah ali vrstniških skupinah) pa skoraj izključno na posreden način. Ključni instrument za neposredno krepitev kulturne zavesti in izražanja je kulturno-umetnostna vzgoja, ki je bistvenega pomena za vseživljenjsko izobraževanje ter celosten razvoj osebnosti in državljanske zavesti.

Utemeljevanje v javnih razpravah o izobraževanju na področju umetnosti in kulture ubira različne pristope. Nekateri sledijo bogati estetski tradiciji z močnim poudarkom na umetnostni zgodovini in umetniških spretnostih. V zadnjih desetletjih je v vzponu ekonomsko usmerjena doktrina, ki poudarja pomen ustvarjalnosti in inovativnosti. Poleg tega je bila, je in bo tudi v prihodnje tu še družbeno usmerjena utemeljitev, ki na kulturno-umetnostno vzgojo gleda kot na prispevek k družbeni povezanosti in identiteti.

EU opredelitev kulturne zavesti in izražanja vključuje vse tri razsežnosti. Dejstvo je, da ti pogledi zavzemajo normativno stališče, in pomembno se je tega zavedati. Stališče v tem poročilu temelji na humanistični, demokratični tradiciji mišljenja. Neizpodbitna načela demokracije in svobode izražanja zagotavljajo plodna tla, na katerih lahko človeške sposobnosti rastejo in se razvijajo. V današnjem svetu – v katerem smo izpostavljeni množici podob, nenehnim in hitrim spremembam ter čutimo močno potrebo po samoopredelitvi in identiteti – lahko kulturno zavest in izražanje z vso upravičenostjo imenujemo ključna kompetenca. Težko je preceniti pomen te kompetence v času, ko so odprtost, optimizem in strpnost v Evropi na tako hudi preizkušnji.

2 | Kontekst poročila

To poročilo je rezultat dela, ki ga je opravila skupina 25 strokovnjakov, predstavnikov držav članic EU. Delovna skupina je bila ustanovljena marca 2014 v okviru Delovnega načrta za kulturo 2011–2014², ki je namenjen uresničevanju Evropske agende za kulturo.

Skupini je pri delu koristil prečni pristop, v katerega so vključeni predstavniki s področja izobraževanja in kulture (ministrstva, strokovni centri/zavodi, posvetovalna telesa ter kulturni in pedagoški delavci).

Namen tega priročnika je oblikovalcem politike predstaviti navdihujoče primere dobre prakse in ciljno usmerjena priporočila v zvezi s kulturno zavestjo in izražanjem.

3 | Opredelitev kulturne zavesti in izražanja

Kulturno zavest in izražanja lahko opredelimo kot „spoštovanje pomena kreativnega izražanja zamisli, izkušenj in čustev v različnih medijih, vključno z glasbo, uprizoritvenimi umetnostmi, literaturo in vizualnimi umetnostmi“.

Kulturno znanje vključuje zavest o lokalni, nacionalni in evropski kulturni dediščini ter njenem mestu v svetu. Zajema osnovno poznavanje glavnih kulturnih del, vključno s popularno sodobno kulturo. Pri podpiranju evropskih idealov solidarnosti in medsebojnega spoštovanja je bistveno razumeti kulturno in jezikovno raznolikost Evrope in drugih svetovnih regij, potrebo po njeni ohranitvi ter pomen estetskih dejavnikov v vsakdanjem življenju.

Spretnosti se nanašajo tako na zavest kot izražanje. Vključujejo tudi sposobnost za povezovanje lastnih ustvarjalnih in izraznih pogledov z mnenji drugih in za prepoznavanje družbenih in gospodarskih priložnosti v kulturni dejavnosti. V trenutnem kontekstu ter osredotočenosti na rast in delovna mesta v spreminjajočih se delovnih okoljih in družbah, je bistven vpliv kulturnega izražanja na razvoj ustvarjalnih spretnosti, ki jih je mogoče prenesti na več različnih poklicnih področij.

4 | Dobra praksa v državah članicah

Da bi lahko videli, kako se kulturna zavest in izražanje, ključna kompetenca št. 8 (KK#8), uporablja v Evropi, je bilo prepoznanih 43 različnih praks³, ki so predstavljene kot dobri primeri, kako se lahko KK#8 krepi neposredno ali posredno. Nekatere od teh so nove na področju kulturno-umetnostne vzgoje, druge pa so že dobro uveljavljene prakse ali organizacije, ki delujejo že leta.

Iz raznolikosti pristopov se lahko marsikaj naučimo; izluščiti nam je uspelo sedem „ugotovitev“. S pomočjo poglobitve v sedanost smo se lahko zazrli v prihodnost. Ugotovitve, predstavljene v priložniku, prikazujejo, kako države članice vključujejo KK#8 v svoje trenutne politike vseživljenjskega izobraževanja, hkrati pa nam analiza tega, kar velja za dobro prakso, pomaga oblikovati predloge za prihodnji razvoj področja kulturno-umetnostne vzgoje.

UGOTOVITVE

1. Pri oblikovanju politik in projektov upoštevajte osnovne pogoje za uspešno krepitev in razvoj kulturne zavesti in izražanja.
2. Ponovno razmislite o ključni vlogi učiteljev in šolskih programov.
3. Kulturna zavest in izražanje je ključna vseživljenjska kompetenca.
4. Razmislite o različnih ravneh kulturne zavesti.
5. Kultura je večplastna, zato obstaja veliko načinov za krepitev kulturne zavesti in izražanja.
6. Kulturna zavest in izražanje je skupna odgovornost (v izobraževanju so udeleženi različni ključni akterji).
7. Čas je za strateški premislek o kulturni zavesti in izražanju (KK#8).

5 | Zaključki in priporočila

Učinki prizadevanj za krepitev kulturne zavesti in izražanja se čutijo na mnogih področjih in ravneh politike: od dela učiteljev v učilnicah, ki spodbujajo nadarjenosti učencev, do Unescovih pobud, ki spodbujajo nadvladni dialog o kulturno-umetnostni vzgoji.

Seveda se je treba s kulturo zavestjo in izražanjem ukvarjati v okviru kulturne in izobraževalne politike, vendar je najprej treba oblikovati bolj strateški in celosten pristop.

PRIPOROČILA KULTURNIM IN IZOBRAŽEVALNIM ORGANOM NA NACIONALNI IN EVROPSKI RAVNI

ZA RAZVOJ CELOVITE POLITIKE

1. Povežite različna področja/sektorje politik v državah članicah, kar naj bo podprto z medsektorsko infrastrukturo, da se lahko izboljšata dostopnost in trajnost.
2. Izboljšajte temeljno vedenje za oblikovanje politik na področju kulturne zavesti in izražanja z izmenjavo projektov in rezultatov raziskav.
3. Z razvojem ustreznih načinov spremljanja napredka, ki zagotavljajo visoko kakovost, podpirajte razvoj politike na področju kulturne zavesti in izražanja.

ZA KULTURNO POLITIKO

4. Poskrbite, da bodo kulturne izkušnje čim bolj dostopne vsem državljanom.
5. Spodbujajte kulturno udejstvovanje vseh državljanov, pri čemer posebno pozornost posvečajte otrokom, že v predšolskem obdobju, ter socialno in ekonomsko prikrajšanim državljanom.
6. Ljudi ozaveščajte o pomenu kulturnih ustanov in produktov s poudarjanjem njihove povezanosti z družbenimi izzivi.
7. Posebno pozornost posvetite vseživljenjski, medgeneracijski in medkulturni krepitvi kulturne zavesti in izražanja, pri čemer naj bo cilj spodbujanje družbene povezanosti.

ZA IZOBRAŽEVALNO POLITIKO

8. Kulturno zavest in izražanje vključite v redno osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje na način, da bodo zagotovljeni visoka kakovost, ustrezno spremljanje in vrednotenje.
9. Dopolnite začetno izobraževanje učiteljev in nadaljnje strokovno izobraževanje in usposabljanje za vse, ki so vključeni v izobraževalni proces (učitelje, vodstvene delavce, vzgojitelje v vrtcih in strokovne delavce v poklicnem izobraževanju in usposabljanju, visokošolske predavatelje in druge strokovne delavce ter strokovnjake s področja kulturnega izobraževanja), da bodo izpopolnili svoje spretnosti in poglobili razumevanje, potrebno za krepitev kulturne zavesti in izražanja učečih se oseb in ustanov, v katerih se izobražujejo.
10. Oblikujte, implementirajte in evalvirajte programe in instrumente, ki spodbujajo projekte ali ustanove k vzpostavljanju trajnega sodelovanja s šolami. Preučite povezovanje te politike z javnim financiranjem kulturnih ustanov.
11. Izvajajte ukrepe za dvig standardov in vzdržujte visoko kakovost kulturno-umetnostne vzgoje, tako v formalnih kot neformalnih učnih okoljih.

- 1 Priporočilo Evropskega parlamenta in Evropskega Sveta z dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko izobraževanje (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:sl:PDF> ali <http://www.kulturnibazar.si/data/upload/Priporocilo.pdf>)
- 2 [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex:42010Y1202\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex:42010Y1202(01))
- 3 Podrobnejše informacije o projektih so na voljo v prilogi tega Priročnika o kulturni zavesti in izražanju.

Celotno poročilo v angleščini je na voljo na:

http://ec.europa.eu/culture/library/index_en.htm

Sopredsednika delovne skupine za OMK:

Jan JaapKnol, direktor Sklada za kulturno udejstvovanje (Cultural Participation Fund), Nizozemska
Brecht Demeulenaere, flamsko ministrstvo za izobraževanje in usposabljanje
(Flemish Ministry of Education and Training), Belgija

Stik za dodatne informacije:

Evropska komisija
Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo
Direktorat D – Kultura in ustvarjalnost
Enota D1 – Kulturna raznolikost in inovacije
E-pošta: EAC-UNITE-D1@ec.europa.eu

© Evropska unija, 2016